

Ineitatea Orientului

„Nașterea (și renașterea) capitalismului în Orient seamănă cu un copil dăruit de zei să încerce toate crizele de creștere, deodată cu îndeplinirea obligațiilor școlare și a celor de unic moștenitor în viață al tradiției paternaliste.”

Experiența țărilor postcomuniste în aproximarea traseului procapitalism are, în esență, consistența unui experiment. Doar dacă ne raportăm la faptul că evoluțiile s-au structurat pornind de la o teorie conținută în Consensul de la Washington și este simplu de realizat condiția transformărilor.

Indubitabil este faptul că amprenta acestei teorii, fondată pe asumții fundamentaliste în privința sistemului societal, cu idealizări excesive, nu a configurat o realitate în concordanță cu sedimentările istorice ale societății capitaliste, așa cum a evoluat ea natural în ultimele trei secole. Concret, experimentul s-a insinuat în hăul dintre așteptările generate de viziunea abstractă, cu ingrediente de Utopie funcțională, a pattern-ului washingtonian al tranziției și realitatea acumulată pe palierul exersării la scara termenului lung a acțiunii concurențiale pentru resurse, statusuri și instituții.

Se știe că tentația extremelor atitudinale, specifică experimentelor societale, nu schimbă propriu-zis ceva, în afară poate de semnul matematic al convingerilor de tribună publică. Dovada acestui fapt o reprezintă comportamentul care trădează reflexul condiționat al dependenței de o direcție geografică schimbată cu cealaltă direcție geografică. Schimbarea este pur și simplu formală, pentru că nu apare exact ceea ce se consideră a fi sugestia tare a teoriei tranziției postcomuniste, adică independența acțională, comportamentală, emoțională și decizională.

Teoria tranziției postcomuniste s-a contaminat, la drept vorbind, de ceea ce se dorea să fie teoria tranziției postcapitaliste, adică materialismul dialectic și istoric, prin falanga sa propagandistică cunoscută ca socialism științific: forța miraculoasă a schimbării lumii. Experimentul postcomunist are, în fapt, încă o determinare utopică după determinarea utopică a comunismului, iar datorită dublei determinări aceasta este chiar iluzia schimbării în sine, radicală și absolută.

Argumentele istoriei spun că și în faza întreruptă a capitalismului (prin revoluție sau prin aranjamente geopolitice) și în cea reluată prin tranziția postcomunistă nu s-au atins performanțele specifice evoluției normale, de-a lungul timpului, a dezvoltării centrate pe conceptul de capital, cum s-a întâmplat în Occident.

Defazarea de peste un secol în Orient (atât în cel european, cât și în cel asiatic) a transformărilor capitaliste, întrerupte câteva decenii de experimentul

comunismului de ocupație, a implementat un mecanism destinat să scurteze calea spre avuție. Acest mecanism specific efervescentei periferiei a scurtcircuitat însă elementul moral al contextului social, după cum a lichefiat structurile generatoare de norme.

La drept vorbind, acesta este efectul firesc al inventării din neant a agenților schimbării, atât în privința aliniamentelor libertății, cât și în ceea ce privește gestiunea proprietății.

La modul ironic, explicația se încarcă de sens dacă asemuim nașterea (care mereu a fost renaștere) capitalismului în Orient cu cea a unui copil dăruit de zei încercării tuturor bolilor copilăriei, deodată cu împlinirea obligațiilor școlare, ca și a celor de unic moștenitor în viață al tradiției paternaliste. Aici este miezul inevitabilității caracterului experimental al tranziției, care se regăsește, în mod implacabil, atât în mijloacele și scopurile tranzitorii cu care se operează, cât și în finalitatea societală.

Aparent paradoxală, această constatare exprimă dubla esență a ordinii, într-un fel integratoare a sensibilităților interculturale, centrată în Occident pe cauza finală și în Orient pe esența absolută. Recursul la reflexe colectiviste din mema Orientului în exersarea unui scenariu clădit pe mema individualismului occidental a dus inevitabil la un precapitalism malthusian în loc de un capitalism funcțional. Rezultatul la vedere este, deci, din categoria construcțiilor sociale care prefigurează capitalismul prin agenți socialiști reformați și îi stimulează acestuia dezvoltarea prin redistribuirea fără echivalență a proprietății comune către structuri de clan.

Evident că, din punct de vedere exclusiv occidental, situarea și situația Orientului sunt precare. Tot evident este însă și răspunsul Orientului la pretenția Occidentului de alegere câștigătoare: simplificarea cauzală unește bogăția materială cu sărăcia sufletească. Acuza explicită este pentru excesul de externalizare în numele unui materialism randamental ce anihilează omul și pentru acumularea centripetică de avuție care își trage proporțiile din sărăcia centrifugată într-o periferie ce acoperă tot mai mult spațiu uman.

Într-un fel așteptat, Orientul societal încearcă să rămână echidistant față de determinări și ținte, persistând într-un experiment veșnic pentru că nu optează definitiv pentru o viziune ideologică sau alta. Orientul murmură neîncetat, oarecum ieșind din transă, că alegerea este a naturii umane, și nu a ideologiilor.

Ceea ce neliniștește este faptul că măsura tuturor lucrurilor se află între esența absolută a Orientului, în care împlinirea este, paradoxal, posibilă prin renunțare și cauza finală, fixată de Occident în avuție, în care împlinirea este exclusivistă și, paradoxal, contra-naturii.

Marin Dinu